

Brev fra sivilsamfunnet: WTOs avtaleutkast for tilgang på COVID-19 vaksiner er utilstrekkelig

Oslo, 21.3. 2022

Til regjeringen

Vi, en rekke norske sivilsamfunnsorganisasjoner, ser med bekymring på det lekkede [dokumentet](#) om et avtalekompromiss mellom USA, EU, India og Sør-Afrika for et unntak fra reglene i TRIPS-avtalen i WTO for COVID-19-vaksiner. Våre bekymringer deles av en bredde internasjonale sivilsamfunnsaktører og akademika.

Dessverre oppnår avtaleutkastet lite for å faktisk sikre utvidet tilbud og teknologioverføring av COVID-19-vaksiner. Videre utelukkes totalt nødvendige medisiner og diagnostiske tester i seks måneder, og etter all sannsynlighet mye lenger.

Vi oppfordrer regjeringen til å ikke godta avtaleutkastet i sin nåværende form, og fortsette forhandlingene om et betydningsfullt unntak fra immaterielle rettigheter på COVID-19-helseteknologier.

Det nåværende avtaleutkastet er mangelfullt både i det grunnleggende og i detaljene. Når det gjelder det grunnleggende så klarer ikke avtaleutkastet å levere noe av betydning selv når det gjelder vaksiner, som er det uttalte målet med avtalen. Selv om avtaleutkastet tar opp noen patentrelaterte problemer, er dette bare delvis og ufullkomment. Avtaleutkastet mislykkes fullstendig i å løse problemet med teknologioverføring. Tilgang til konfidensiell informasjon, data, forretningshemmeligheter og produksjonskunnskap er avgjørende for å raskt sette i gang vaksineproduksjon.

Å sette til side patenter vil ikke alene gi land tilgang til COVID-19-helseprodukter. I stedet vil vi få en situasjon, som allerede skjer med mRNA teknologioverføringssenteret i Sør-Afrika; at vaksineutviklere må finne opp hjulet på nytt for produktutvikling og kvalitetssikret produksjon i kommersiell storskala. Pfizer og Moderna har nektet å dele mRNA vaksineteknologiene sine med teknologioverføringssenteret eller andre uavhengige produsenter, noe som har bidratt til unødvendige forsinkelser i produksjonen av vaksiner.

En annen alvorlig mangel ved avtaleteksten er at den totalt utelukker medisiner og diagnostikk, som er tilgjengelige i rike land, men ikke i tilgjengelig utviklingsland. Konsekvenser av immaterielle rettigheter på COVID-19-tester har vi sett i flere land. I Nederland måtte staten og EU-kommisjonen true med sanksjoner for at Roche frigjorde instruksene for testene slik at laboratorier i Nederland fikk produsert testene i stor nok skala. Denne instruksene må være tilgjengelig for alle land som trenger den. Forsinket eller fraværende testing betyr mer smittespredning i befolkningen, noe som øker sykdomstilfeller og antall døde. Land som har mangel på essensielle verktøy for å bekjempe pandemien, blir nå bedt om å vente ytterligere seks måneder for at WTO i det hele tatt skal vurdere om immaterielle rettigheter skal settes til side for medisiner og tester. Mange land er ekskludert fra frivillige lisenser på antivirale behandlinger fra Merck (molnupiravir) og Pfizer (Paxlovid).

Det er svært problematisk at avtaleutkastet ekskluderer flere land fra å både eksportere og importere vaksiner som er produsert under tvangslisensregimet i avtalen. Det er bare utviklingsland som har eksportert mindre enn 10 prosent av verdens eksport av vaksiner i 2021 som kan bruke avtalen. Det er en usikkerhet hvilke land dette faktisk innebærer, om eksempelvis Kenya er unntatt da landet visstnok ikke har utviklingslandstatus lenger. Kina, en stor global leverandør er også ekskludert. Bekymringsverdig er også usikkerheten om dette betyr at Minst Utviklede Land (MUL) er unntatt da de ikke nevnes som kvalifiserte land i avtalen. Det er også usikkerhet om hva som skjer med mRNA-vaksinen produsert av teknologioverføringscenteret i Sør-Afrika når de har et samarbeid med blant annet Sør-Korea (ikke et kvalifisert land) dersom Moderna håndhever patentet.

I tillegg er det mange elementer som faktisk er TRIPS+ (går lenger enn TRIPS avtalen). Dette gjelder blant annet forpliktelsen til å liste opp alle patenter på vaksinekomponenter og sluttprodukter, samt forpliktelsen til å rapportere flere detaljer til WTO. Kravet om å liste opp patentlandskapet er spesielt tyngende og upraktisk. Det er 280 komponenter til mRNA-vaksiner hentet fra 19 land. Patenter må oppgis for hver patentert komponent og den endelige vaksinen. Patentlandskapet må undersøkes på nytt, ikke bare i landet som utsteder tvangslisens, men i landene for produksjon og eksport av komponenter. Mange patenter er ikke publiserte og nye patenter kan søkes om selv på eksisterende vaksiner, noe som betyr at tvangslisenser må endres kontinuerlig for å legge til nye patenter. Dette vil gjøre «løsningen» som foreslått i avtaleutkastet ubrukelig.

På bakgrunn av de grunnleggende feilene ved avtaleutkastet oppfordrer vi regjeringen til å ikke godta «kompromiss» teksten. Avtalen gir ikke noe meningsfullt, bortsett fra det kanskje midlertidige unntaket fra artikkel 31(f) i TRIPS-avtalen som forhindrer ubegrenset eksport av et produkt under tvangslisens. Men med kravet om patentlandskap og mangel på teknologioverføring (ingen tilgang på konfidensiell informasjon), vil ikke avtalen føre til en effektiv og rettferdig håndtering av pandemien for alle verdens land.

Norge har et ansvar for å sikre at pandemien håndteres solidarisk og rettferdig. Vi oppfordrer regjeringen til å fortsette forhandlingene i WTO om et meningsfylt unntak for immaterielle rettigheter på helseprodukter for bekjempelse av COVID-19.

Signert

Anniken Storbakk, Handelskampanjen

Julie Rødje, Spire

Hege Skarrud, Attac Norge

Naja Amanda Lynge Møretrø, Changemaker

Kathrine Sund-Henriksen, Forum for Utvikling og Miljø

Helene Bank, For velferdsstaten

Henriette Killi Westrin, Norsk Folkehjelp